

Н.В. Діденко

(Херсон)

ПРО ПРИЧИНИ ПОМИЛОК У ВЖИВАННІ ГРАМАТИЧНИХ ЯВИЩ В УСНОМУ МОВЛЕННІ НА НІМЕЦЬКІЙ МОВІ ЯК ДРУГІЙ ІНОЗЕМНІЙ

Стаття розглядає проблеми навчання другій іноземній (німецькій) мові на основі першої іноземної (англійської), а саме причини виникнення помилок при навчанні другій іноземній мові. Залежно від організації та структури навчання вплив першої іноземної мови на другу може бути як позитивним так і негативним, тому слід обережно використовувати зіставлення, постійно пам'ятаючи про методичну доцільність його застосування в кожному конкретному випадку.

Статья рассматривает проблемы обучения второму иностранному (немецкому) языку на основе первого иностранного (английского), а именно причины возникновения ошибок при обучении второму иностранному языку. В зависимости от организации и структуры обучения влияние первого иностранного языка на другой может быть как положительным так и отрицательным, поэтому следует осторожно использовать сравнения и постоянно помнить о методической целесообразности его применения в каждом конкретном случае.

The article aims on the problems of teaching the second foreign (German) language on the basis of the first foreign language (English), namely the reasons for errors in the second foreign language teaching. Depending on the organization and structure of learning, the impact of the first foreign language on the other can be both positive and negative, so you should carefully use the comparison, constantly remembering the methodical feasibility of its application in each case.

Досягнення граматичної правильності усного мовлення німецькою мовою – одне із самих важких завдань, які постають перед викладачами німецької мови як другої іноземної. Володіючи набором граматичних засобів, студенти часто не вміють правильно побудувати висловлювання, обрати потрібну граматичну форму тощо. Це свідчить про те, що в них не сформовані міцні, гнучкі граматичні навички, не створена система граматичних автоматизмів, відсутнє вміння переносу подібних граматичних форм з першої іноземної мови на другу.

Проблема навчання другій іноземній мові розглядається багатьма методистами і всі так чи інакше стверджують, що необхідно стимулювати студентів до зіставлення мовних засобів контактуючих мов у тих випадках, коли це дасть змогу запобігти інтерференції та здійснити перенос. Питання взаємодії англійської та німецької мов знайшло відображення в роботах І.Л. Бім, в яких авторка розкриває структуру механізму взаємовпливу першої (англійської) та другої (німецької) іноземних мов, а також вплив соціокультурних знань, навичок та вмінь. Розроблена І.Л. Бім концепція допомагає зрозуміти особливості навчання німецькій мові як другій іноземній та може слугувати базою для побудови відповідної системи навчання. Більшість дослідників, на думку І.Л.Бім, стверджує, що вплив першої іноземної мови на вивчення другої є сильнішим, ніж вплив рідної мов [1; 5].

Але слід бути уважним та обережним, розробляючи власну чи використовуючи готову методіку навчання другій іноземній мові. Залежно від організації та структури навчання вплив першої іноземної мови на другу може бути як позитивним так і негативним [2; 36].

Є.І.Соловцова та Л.Б. Чепцова вважають, що слід обережно використовувати зіставлення, постійно пам'ятаючи про методичну доцільність його застосування в кожному конкретному випадку [4; 28].

Так, аналіз граматичних помилок студентів, які вивчають німецьку мову на базі англійської, виявив, що природа цих помилок є досить складною: мається на увазі не тільки вплив першої іноземної та рідної мов, але й ряд інших факторів психологічного психолінгвістичного та методичного характеру.

Перша причина помилок пов'язана з дією міжмовної та внутрішньомовної інтерференції: в німецькій мові не застосовується властива для неї диференційна ознака, або відбувається заміна диференційних ознак однієї мови подібними ознаками іншої мови або усередині іноземної мови. Слід зазначити, що більшість типових граматичних помилок студенти допускають під впливом першої іноземної мови. Оскільки, незважаючи на

схожість німецької та англійської мов в них все-таки більше випадків часткових відповідностей. Саме ці випадки і є джерелом інтерференції. Так, наприклад, студенти виявляють «морфологічну неухважність» при виборі морфологічних форм в німецькій мові. Це викликає помилку типу *du kann* замість *du kannst das klein Kind* замість *das kleine Kind*. Мають місце помилки функціонально-семантичного характеру стосовно вибору дієслівних форм для вираження минулого часу (вживання *Präteritum* замість *Perfekt*), модальності, приналежності та ін.

Засвоєння граматичних явищ ускладнюється сильним впливом внутрішньомовної інтерференції, яка впливає майже на всі граматичні явища. Наприклад, інтерферуються граматичні явища, які вимагають обрання серед опозиційних пар: вибір форм імператива, перфекта та плюсквамперфекта, модальних дієслів, тощо. Наявність чисельних морфологічних парадигм в німецькій мові ще більше посилює дію внутрішньомовної інтерференції.

Другу причину помилок можна пояснити недостатньою сформованістю орієнтовної основи дії, яка враховує лінгвістичний досвід студентів. Так, більшість студентів не володіють вмінням аналізу двох іноземних мов і не готові виявити в морфологічних, граматичних та синтаксичних структурах подібності та відмінності. Наприклад, деякі студенти не можуть чітко визначити, які часові форми та модальні слова в німецькій мові відповідають цим явищам в англійській.

Досягнути усвідомлення лінгвістичного досвіду можна за допомогою порівняння, яке приходиться в живій та суперечній єдності виявлення подібності та протиставлення. Це не тільки забезпечить готовність студентів правильно обрати мовний засіб, але й буде сприяти розвитку їх філологічного кругозору, дозволить закласти базу для подальшої самоосвіти. В.В. Коротенкова пропонує уявити студентам, що вони є носіями англійської мови і поглянути на німецьку мову очима носіїв [3; 34].

Третя причина, яка призводить до виникнення граматичних труднощів, полягає у неоднаковому ступені сталості мовних навичок. Одиниця з більш високим ступенем виступає в якості посередника між поняттям та другою менш сталою одиницею. Так, наприклад, більш сталою в мові студентів є ввічлива форма імператива, яка частіше використовується в мовному спілкуванні викладача зі студентами на заняттях і тому гальмує вживання форми другої особи множини.

Четвертою причиною помилок є відсутність у студентів міцних граматичних знань та чіткого уявлення про специфіку граматичної будови німецької мови.

П'ята причина помилок пов'язана з недосконалістю методики навчання граматичним явищам в німецькій мові як другій іноземній.

В практиці навчання даним мовним засобам застосовується по елементна організація при загальному концентричному підході. Всі граматичні явища розподілені між концентрами, наприклад, «*Імператив*», «*Прикметник*», «*Дієслово*», тощо. Мовна одиниця кожного концентру вводить відокремлено від інших явищ. Внаслідок цього створюється недостатньо глибоке розуміння явища, яке вивчається, уявлення про яке виявляється позбавленим ознаки системності.

Специфіка граматичного матеріалу вимагає такого підходу до організації його засвоєння, який дозволить об'єднати всі граматичні одиниці з точки зору способу вираження змісту. Студенти повинні отримувати не тільки інформацію про форму одиниць, що вивчаються, але й про їх функціонування. Відсутність в граматичних вправах істинних мотивів позбавляє навчання психологічного змісту. Найважливішим у зв'язку з таким підходом є не тренування у засвоєнні якої-небудь форми, не закріплення знання та стереотипного навичку, а виробка гнучких, придатних до переносу, внутрішньому та зовнішньому варіюванню навичок. Граматичні вправи мають висвітлити функціонування мовних явищ в типових для них ситуаціях. Тому, розв'язуючи мовне завдання в реальній ситуації, потрібна граматична форма з'являється у свідомості студента. Отже, для того, щоб підвищити рівень володіння граматичним матеріалом, необхідно наблизити процес формування мовного навичку до умов реальної комунікації.

На завершення необхідно зазначити, що помилки у вживанні граматичних явищ в усному мовленні виникають внаслідок взаємодії деяких факторів, врахування яких дозволить передбачити необхідні засоби їх попередження та знайти інші шляхи формування граматичних мовних навичок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бим И. Л. Концепция обучения второму иностранному языку (немецкому на базе английского) – М: ТИТУЛ. – 2001. – 45с.
- 2.Коротенкова В. В. Навчання німецькій мові з опорою на англійську// Іноземні мови. – 1998. – № 5 – с 36.
3. Коротенкова В. В. Філологізація навчання іноземним мовам // Іноземні мови. – 2001. – № 4. – с. 34.

4. Соловцова Е. І., Чепцова Л.Б. Зміст навчання іспанської мови як другої іноземної (на матеріала програми) // Іноземні мови. – 1998. – №1-2 – с. 28.